

en is dit niet geheel natuurlijk? Moest het hem niet treffen dat het menschdom sinds die oude tijden nog nauwelijks is veranderd en mocht hij aldus geen trekken ontleenen aan mannen en vrouwen die hijzelf had zien leven? Er was geen bezwaar in, ze toe te schrijven aan Grieken van twee- of drieduizend jaar geleden, daar immers deze Grieken, zooals ze bij voorbeeld verschenen bij zijn dierbaren Homerus, de meest doorslaande bewijzen gaven, in wezen gelijk te zijn geweest aan prinses, koningen en voorname vrouwen uit zijn eigen tijd. Het mag voor ons nooit een reden zijn om te concludeeren dat de kunstenaar geheel afhankelijk van zijn dagelijksche waarnemingen zou zijn geweest, en om het voor te stellen alsof zijn Grieken, zijn Romeinen en zijn ouden Israëlieten nauwelijks een andere taak was beschoren, dan door middel van een soort verkleedpartij geschiedenis van de 17e eeuw te doceeren. En van deze voorstelling van zaken is Taine toch niet heel ver verwijderd. Ziehier ten bewijze den zin waarmee hij zijn studie beëindigt: „Dans ce théâtre, qui ne parle ni de son temps ni de sa vie, je trouve l'histoire de sa vie et de son temps.”

Trouwens, indien het waar is dat Racine's personages — voor Grieken en Romeinen die zij geacht werden voor te stellen — op onnatuurlijke wijze spreken, gelooft men dan dat zij werkelijk in allen deele spreken, en handelen, als hovelingen van Lodewijk XIV? Zouden dezen dan ook, zelfs tot in hun oogenblikken van hevigsten hartstocht, altijd plechtig „Madame” en „Seigneur” zijn blijven zeggen; zouden zij niet, wanneer het noodlot over hen kwam, wanneer zij een geliefd, gelukkig bestaan plotseling hadden op te geven, somtijds als gewone menschen . . . geschreeuwd, gegild, gebrieschd, gehuild hebben? Zouden zij ook dan de bijna zonder uitzondering gelijk en glad blijvende taal hebben gesproken, die Racine zijn figuren in den mond legt?

Ik voor mij geloof er niets van. Ik neem liever aan, dat Racine's personen evenzeer verwijderd zijn van Fransche edelen als van Grieksche helden — evenzeer ervan verwijderd en tevens er even dicht bij. Deze figuren ontleenen een aantal van hun trekken aan de beide werelden waarvan hier sprake is; maar tegelijk bepalen zij er zich zeer beslist toe, iets als levende *toespelingen* op die werelden te zijn. *Beelden* uit die werelden, in de volle beteekenis van het woord, zijn zij niet. Taine zelf gewaagt van een tooneel- en schrijfconventie die aan de schepping ervan ten grondslag ligt, een conventie, zegt hij, niet ongelijk aan die waaruit *opera's* ontstaan. Dat is het ware woord. De tragedies van Racine zijn *opera's*, in zekeren zin, en vele tiraden erin zijn te vergelijken met *aria's* die door prima donna's of heldentenenoren worden gezongen. Maar men moet aan deze benaming in geen geval een ongunstige beteekenis toekennen. Men moet erbij bedenken